

Koszovó tényfeltáró misszió

Beszámoló I.

A két koszovói tényfeltáró misszió célja, hogy feltérképezze az ország gazdasági, politikai, jogi- emberi jogi helyzetét, informálódjon a koszovói kisebbségek, elsősorban a RAE (roma, askáli, egyiptomi) csoporthoz tartozók tényleges helyzetéről. Ennek érdekében az információgyűjtés területei átfogják a biztonsági és az emberi jogi helyzeten túl a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést is. A visszatérés területén a visszatérés folyamatának megismerése, a visszatérő migránsok helyzetének feltárása, elemzése, valamint a nemzeti integrációs és reintegrációs rendszer és a fenntartható visszatérés körbejárása és a releváns statisztikai adatok gyűjtése a cél.

2012. áprilisi első út során a tematika:

1. A visszafogadás és a reintegráció intézményrendszerének és működésének feltérképezése; a folyamatban résztvevő központi állami és helyi szervezetek, intézményrendszer és működés; a visszatérők kategóriái, helyzetük, a koszovói hatóságok gyakorlata a visszatérő állampolgárokhoz.
2. Befogadási feltételek, intézmények
3. A visszatérés fenntarthatósága, az integráció elérhetősége a visszatérő állampolgárok részére
4. A reintegráció folyamatának feltérképezése
5. A sérülékeny csoportok helyzete a reintegráció területén – különösen a RAE közösség tagjai, nők, gyerekek, fogyatékkal élők, gondozásra szoruló egyedülálló idős emberek
6. A reintegráció főbb területeinek feltérképezése
7. A hazatelepített személyek jogi integrációja, regisztrációja, a személyi okmányokhoz, hivatalos dokumentumokhoz való hozzáférés
8. Munkaerő piaci helyzet a visszatelepített személyek vonatkozásában
9. A repatriált személyek szociális ellátása
10. A repatriált személyek lakhatása és tulajdoni helyzete

2012. októberi második út során a tervezett tematika:

1. Interjúk az ország általános gazdasági, politikai, jogi - és emberi jogi helyzetéről
2. Etnikai háttérű incidensek feltárása, a kisebbségek ellen elkövetett bűncselekmények (bűnügyi statisztikák, tendenciák)

3. Az etnikai motivációjú incidensek leküzdése, az állam általi védelem hatékonysága, etnikumok közötti párbeszéd
4. A jogsértésekkel szemben igénybe vehető jogorvoslatok elérhetősége, hatékonysága
5. A nemzetközi és helyi biztonsági szervek szerepe
6. Jogérvényesítés lehetősége az állami és bírói intézményeknél
7. Kisebbségek képvisellete a helyi és állami szervezetekben
8. A nők és a gyermekek helyzete, különösen a RAE csoporthoz tartozóké
9. A társadalombiztosításhoz és a szociális ellátórendszerekhez való hozzájutás
10. Egészségügyi ellátás, az ellátáshoz való hozzáférés, a Koszovóban nem kezelhető betegségek
11. Oktatási rendszer, a szerb és albán oktatási rendszer átjárhatósága, a RAE kisebbség oktatási helyzete
12. Visszatérő és támogatásban részesült személyekkel helyszínen történő interjú készítés

Az általános helyzet

A koszovói parlament tagjai, valamint a koszovói elnök 2008. február 17-én fogadta el a függetlenségi nyilatkozatot. Koszovót napjainkra 91 ország ismerte el, emellett fontos lépést jelentett a hágai Nemzetközi Bíróság véleménye, mely szerint Koszovó függetlenségének egyoldalú kikiáltása nem ütközik a nemzetközi jogba. Szerbia nem ismeri el Koszovó függetlenségét mind a mai napig.

Koszovó lakosságát 1,9-2,2 millió közöttire becsülik, a lakosság etnikai megoszlása: albán 90-92%, szerb 5-6%, egyéb 3-4% (bosnyák, gorani, török, valamint három cigány népcsoport: roma, egyiptomi, ashkali). Az albán bevándorlás, a többi nép kivándorlása, valamint a magas születési szám következtében egyenletesen nőtt az albán lakosság aránya a tartományban. A lakosság nagy része a háború alatt menekültté vált, de a legtöbb albán gyorsan visszatért otthonába. A konfliktus következményeként mintegy 200 ezer nem albán, (elsősorban szerbek

és cigányok) kényszerültek elhagyni a tartományt, hogy megmeneküljenek az újra felerősödő erőszakhullámtól.

A kormány felelősséggel tartozik az ENSZ koszovói békefenntartó missziójának (UNMIK). A kumanovói egyezmény és koszovói háborúnak véget vető, az ENSZ Biztonsági Tanácsának későbbi 1244-es határozata alapján a békét a NATO által vezetett KFOR (Kosovo Force) tartja fenn. Az UNMIK már létrehozta a felügyelete alatt működő törvényhozó és végrehajtó testületeket, az ideiglenes kormányt és az ideiglenes államfői hivatalt. A közbiztonság fenntartása, az igazság- és a külügy irányítása szintén az UNMIK ellenőrzése alatt állt. A koszovói parlament 2001 novemberében, majd 2004-ben alakult meg. Ibrahim Rugovát 2002 márciusában választották a parlament, a kormány elnökévé és Prishtina polgármesterévé. A törvényhozó testület az UNMIK-kal egyetértésben bevezetett egy alkotmányos rendszert, egy vámtörvényt, valamint két büntetőtörvénykönyvet. Az UNMIK forgalomba hozott olyan utazási dokumentumokat, amelyek az útlevel helyett használhatóak az azt elfogadó országokban. Bevezettek személyazonossági kártyákat és autómaticákat is, amelyek szintén csak ott érvényesek, ahol elfogadják azokat. A koszovói parlament által elfogadott alkotmányos rendszer megerősítette azt az elvet, hogy a parlamentben az összes kisebbség képviselje magát. A 120 szék közül tíz a szerb, másik tíz a nem albán kisebbségeknek van fenntartva, míg a maradék 100 szék sorsa közvetlen választás útján dől el.

A függetlenség kikiáltása óta eltelt időszak mérlege vegyes. Az államépítés intézményi szféráját tekintve az alkotmányozás, közigazgatás kiépítése, törvénykezés, stb., általában elfogadhatóan működik Koszovóban. A legfőbb gond a gazdaság fejletlensége, a korrupció terjedése és a kisebbségekkel való bánásmód. A szerbek lakta területeken még mindig állnak a párhuzamos struktúrák, mely az élet és a fejlődés minden területére rányomja a bélyegét.

Szerbia és Koszovó törékeny viszonyában előrelépést jelentett a 2011. március 8-án megkezdett közvetlen párbeszéd, a függetlenség kikiáltása óta eddig ilyenre nem került sor. Az Európai Unió közvetítő szerepet töltött be a folyamatban. Az előrelépések ellenére az északi területek helyzete azonban nem rendeződött. A Koszovó északi területén élő szerbek nem fogadják el a pristinai albán hatóságokat, és tiltakoznak az ellen, hogy azok hatalma kiterjedjen Észak-Koszovóra. Észak-Koszovóban 2011. július 25-én krízis robbant ki, amikor a koszovói rendőrség különleges egysége megpróbált megszállni két határátkelőhelyet Szerbia irányába, amelyet eddig a NATO békefenntartói ellenőriztek. A határátkelők felé tartó konvojokra azonban szerb fegyveresek tüzet nyitottak, egy rendőrt megölve és hatot megsebesítve. Két nap múlva szerb fiatalok rátámadtak egy határátkelőhelyre és felgyújtották azt. A konfliktus miatt Szerbia az ENSZ Biztonsági Tanácsának összehívását kérte, amelyre az Egyesült Államok és Nagy-Britannia ellenkezése miatt végül is nem került sor. A krízis augusztus 12-én enyhült, amikor a határátkelők ellenőrzése visszakerült a szerb lakossághoz, de szeptember 16-án újra felerősödött, amikor a koszovói hatóságok bejelentették, hogy vámellenőrzést akarnak bevezetni a vitatott területen. 2011 végén a KFOR és az albán rendőrség mozgását akadályozó útzárakat építettek. Boris Tadic szerb államfő felszólította az

észak-koszovói szerbeket az úttorlaszok lebontására, melyek szerinte csak a békés megoldás lehetőségét veszélyeztetik, ugyanakkor viszont felszólította a KFOR parancsnokságát is, hogy ne tegyen több kísérletet az úttorlaszok elbontására, helyette kezdjen párbeszédet a szerb községi előjárókkal.

2012 januárjában került sor újra összecsapásra Koszovó északi részén, ezúttal azonban egy koszovói albán nacionalista szervezet és a koszovói rendőrség különleges alakulatai közt. A magát "Önrendelkezés Mozgalmának" nevező szervezet Merdare határátkelőhöz hirdetett tömegdemonstrációt, hogy megakadályozza a Szerbiából érkező, áruval megrakott kamionok átkelését a határon. A rendőrség egységei kordont vontak a határátkelő köré a tüntetőkkel szemben, mire azok botokkal és kövekkel támadtak a rendőrökre.

Magyarország az elsők között ismerte el Koszovó függetlenségét. Az elismerését követően diplomáciai kapcsolatot létesített Koszovóval. 2008 nyarán felállította nagykövetségét Pristinában, és Koszovó is létrehozta nagykövetségét Budapesten. A magyar konzuli hivatal 2009. márciusban kezdte meg Koszovóban működését. E hivatal vízumügyintézkést folytat, amivel úttörők vagyunk, az európai államok többsége ugyanis vonakodik megkezdeni a vízumkibocsátást. Az volt az előzetes becslés, hogy évente 1500-2000 vízumkérelmezővel kell majd számolni. Azonban itt a korlátozott elismertségből, valamint az egész Európát sújtó gazdasági válságból következően nem beszélhetünk normál működésről. 50 % körüli a munkanélküliség. Ez arra sarkallja a koszovóiakat, hogy elinduljanak bármerre, ahol munkát, megélhetést lehet találni. A többség azonban nem akar Magyarországon maradni.

A nyelvi nehézségek elrettentik őket a letelepedéstől. A turista célú vízumkérelmek 85 %-a került elutasításra, erősen megszűrve a schengeni határon belülré engedését azoknak, akiknél nincsenek meg a tartózkodás feltételei. A Magyarországon élni és dolgozni kívánó koszovóiak többsége pék.

Pékségeket nyitottak, illetve nyitnak országszerte, igazolni tudják tartózkodásuk célját. Az ilyen kérelmezők 60 %-a megkapta a vízumot ill. a tartózkodási engedélyt. Előfordul azonban, hogy a meghívó cég csak papíron létezik. Pillanatok alatt ki lehet szűrni az ilyen eseteket. Óriási mennyiségű a hamis okmányok száma. Más tagállam általi vízumkérelem elutasítás esetén ugyanis kimossák az útlevelel az elutasítás pecsétjét. Miután azonban könnyen észre lehet venni a hamisítást, elkezdtek elveszíteni az útleveleiket. A koszovói állampolgárok egy részének útlevele is van. A koszovói mellett lehet új típusú szerb útlevele is, melyet Belgrádban állítanak ki részükre. 2010. júniusig érvényben vannak továbbá az UNMIK úti okmányok, és folyamatosan cserélik le a régi útleveleket az új koszovóira. Az anyakönyvi kivonatok egy része megsemmisült a háborúban. Emiatt, valamint a nevek albán-szerb átírási variációiból adódóan lehetőség van arra, hogy valaki új személyazonosságot szerezzen magának. Probléma, hogy amennyiben valaki vadonatúj koszovói útlevelet kap és meghamisítja, szankció nélkül kicserélik neki. Most folyik a koszovói lakosság újregisztrálása. Ennek folytán kettős-hármas személyazonosságuk (nevük) keletkezhet a személyeknek. Az adott esetben kedvezőbb papírjukat használják. Sajnos a konzuli információs rendszerben csak a SIS tiltó listán szereplő személyek adatait lehet megnézni. Még nem működik az az azonosító rendszer, mely lehetővé teszi, hogy az útlevelel beolvasása során látható legyen az illető rendészeti előlétele. Megnyugtató azonban, hogy akik vízummal utaznak be Magyarországra, azok közül nagyon kevés lesz menedékkérő. A menedékkérők zöme illegálisan utazik Magyarországra. Utazási irodák ajánlják, hogy 1200 euróért garantálják a magyar vízumot. Családok jelzalogkölcsoent vesznek fel, hogy így jussanak beutazási engedélyhez. Ezt követően azonban elutasítják vízumkérelmüket, mert a konzulátus természetesen nem működik együtt a csaló „utazási irodákkal”. Az elvándorlók egy része pedig visszatér Koszovóba. Olyan a családi szerkezet, hogy a két legnagyobb fiúnak külföldre kell mennie, hogy ottani keresményükből támogassák az otthon maradottakat. A többiek azonban nem hagyják el tartósan az országot. Minden egyes vízumkérelmező adatai bekerülnek a vízumnyilvántartásba, mely alapja annak, hogy hosszú távon kiszűrhetőek legyenek a visszaélések. A vízumkérelem elutasítását nem szükséges indokolni. Az egyik elutasítási ok a szükséges igazolások csatolásának elmaradása, a másik pedig az elegendő anyagi fedezet hiánya. Amennyiben a konzul nem tudja eldönteni, mi az utazás valós célja, legrosszabb esetben azt mondja, hogy egy olyan összeg nem elegendő a tartózkodás költségeinek fedezésére, amit más esetben megfelelőnek ítélt. Az elutasítás indokát közlik a kérelmezővel, és rögzítik a vízumnyilvántartásban. Bevezették továbbá, hogy elutasítás esetén csak egy év múlva fogadják az ismételt kérelmezést.

Februárban a négy észak-koszovói szerb községben a helybéli lakosság népszavazást tartott, melyen az érintetteknek arra a kérdésre kellett válaszolniuk, hogy elfogadják-e a Koszovói Köztársaság intézményét. Habár a népszavazást sem Koszovó, sem az ENSZ sem Belgrád nem támogatta, így nincs kötelező érvénye egyik félre sem. Magas volt a szavazási részvétel, a megkérdezettek 99%-a nemmel szavazott. Májusban a KFOR ismét nekilátott a szerb barikádok lebontásának. Ennek során, június 1-jén Rudare falu mellett összecsaptak a helybéli szerbekkel. A konfliktusban két német katona, valamint négy-öt szerb sebesült meg.

A kivándorlás mértéke Koszovóból magas, a kivándorlást kiváltó okok is változóak.

Az 1998/99-es háborút megelőző évtizedben a koszovóiak, főként albánok és más etnikai közösségek tagjai, elsősorban politikai okokból (főként a 90-es években) és gazdasági-szociális indokból hagyták el az országot. A legutóbbi háború idején százazrek kényszerültek elhagyni Koszovót, ők kezdetben Albániában és Macedóniában leltek menedékre.

Legtöbbjük egy idő után visszatért. Sokan nyugat-európai országokban találtak menedéket, beleértve a bosnyák, RAE es gorani közösséghez tartozókat.

A 90-es években a Koszovót elhagyó emberek többsége menekültstátuszt kapott, illetőleg kiegészítő védelemben részesült. Akik nem kaptak státuszt, illetőleg lejárt vagy visszavonták az ideiglenes védelmüket, kénytelenek elhagyni a befogadó országot.

Visszatérésük önkéntesen vagy erőltetetten történik.

A külföldön élő koszovóiak többsége nem rendelkezik rendezett státusszal külföldön, vagy elutasított menedékkérők vagy más okból nem rendezett a státuszuk.

Az 1999-es háború előtt is telepítettek haza Koszovóba, de a repatriáltak száma a háború után növekedett meg, ez a trend folytatódott napjainkig.

Statisztikák szerint évente átlagosan 5 ezer embert toloncolnak haza Koszovóba. A megelőző időszakban a hazatelepített személyek reintegrációja az UNMIK, UNHCR és IOM feladata volt.

A lefolytatott tanulmányút során megbeszélést folytattunk az **IOM** koszovói irodájának misszióvezetőjével **Jorge Baca Vaughan** úrral és munkatársaival, akik a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) az önkéntes hazatérés módjáról számoltak be.

126 ország csatlakozott e szervezethez a támogatott méltányos hazatérés megvalósítása érdekében. Koszovóban a béke szolgálata és a konfliktusok megelőzése is a céljai közé tartozik. E térségben az IOM 1999-ben kezdte meg tevékenységét, és jelenleg 4 központot működtet. 2011. év végéig 210 400 személyt támogattak a hazatérésben. Az utóbbi években évente átlagosan 1200-1500 fő hazatérő van, főként a nyugati országokból (43 % Németországból, 17 % Svájcból). 60 % nagykorú, 56 % férfi. A többség elutasított menedékkérő, a többiek ideiglenes védelemben részesített, vagy lejárt tartózkodási engedélyű állampolgárok. Minden érintett országnak van referense, aki feldolgozza az adott ország igényeit, megküldi az IOM központba, ahonnan a koszovói központba kerül az ügy az utaztatás lebonyolítására. Az IOM az utaztatás során együttműködik a külképviseletekkel és a koszovói szervekkel (köztük a munkaügyi hivattal). Egy alkalomra szóló hazatérési okmányt, valamint munkalehetőségekről szóló tájékoztatót kapnak az indulási reptéren a hazatérők. Hazaérkezéskor pénz-támogatásban is részesülhetnek az otthonukig történő utazás költségeit fedező mértékben. Anyagi támogatást kapnak tanfolyamokon való részvételhez és a foglalkoztatásban való részvételhez is. Tanácsokkal látják el őket a munkavállalás lehetőségeiről és a munkához jutás módjáról. Olyan központokba küldik őket, ahol tovább irányítják a dolgozni kívánókat, és képzéseket kínálnak számukra. Az otthon újraépítéséhez, a gyermekek beiskolázásához és magánvállalkozások alapításához is nyújtanak segítséget. Fontos programja az IOM-nak a migránsokat segítő

szolgáltatások biztosítása. Támogatja a legális kivándorlást, ennek érdekében tanulmányozza a fogadó országok egészségügyi rendszerét, valamint szociális és utazási támogatást nyújt az emigrációhoz. Fő célországok munkavégzési, tanulmányi vagy családegyesítési célból Németország, az USA, Svájc és Kanada. A fejlett országok munkaerő igénye, a remélhető jövedelem mértéke, a családegyesítéshez járó szociális támogatások és egyéb migrációs könnyítések határozzák meg az elvándorlás célországát. Koszovóban jelenleg hiányos a migrációs politika, mert közel 50 % a munkanélküliségi arány, és túl magas a migráció mértéke. A támogatást az IOM részére juttatott adományából adják a visszatérőknek.

A visszatérők már a reptéren megkapják az összes információt egy hasznos tájékoztató füzet és az ott segédkező Iroda munkatársai révén. A reptéren található **Visszafogadási Iroda munkatársának** tájékoztatása szerint a **Közösségek és Visszatérések Stratégiája** (2009-2013) a lakóhelyüket elhagyó személyeket az alábbi kategóriákba sorolja:

- a) Belső menekültek
- b) Az ország területén maradt belső menekültek
- c) Menekültek

Belső menekültek: akik arra kényszerültek, hogy fegyveres konfliktus, vagy fegyveres konfliktus elkerülése, általános erőszak, emberi jogok megsértése, természeti katasztrófák miatt elhagyták lakóhelyüket, vagy a határok mesterségesen megváltoztak, és ezt a tényt nemzetközi szinten is elismerték. Koszovó vonatkozásában ezek a személyek és családok Szerbia és Montenegró határain belül maradtak, míg Szerbia és Montenegró egy országnak számított, és Koszovó nem deklarálta függetlenségét.

A Koszovóból származó belső menekültek Macedóniában és Montenegróban nem kaptak menekült státuszt, rájuk belső menekültként tekintettek. A Mitrovice/Mitrovica régióban van a legtöbb koszovói belső menekült. A UNHCR becslései szerint 6990 koszovói szerb hagyta el Mitrovice/Mitrovica déli részét és más helyhatóságot, hogy Mitrovice/Mitrovica északi részébe költözzön. A koszovói szerb belső menekültek Prishtine/Pristina régióban főleg Gracanice/Gračanicaban koncentrálnak. Gracanice önálló helyhatóság lett 2010. január 1-jétől.

Az ország területén maradt belső menekültek: olyan személyek vagy csoportok, akik elhagyták lakóhelyüket (nem ott élnek, ahol a konfliktust megelőzően laktak életvitel szerűen), de jelenleg is Koszovó területén élnek.

Menekültek: olyan személyek, akik a nemzeti államuk vagy tartózkodási helyük szerinti ország határain kívülre kerültek, és fajuk, vallásuk, nemzetiségük, bármilyen szociális csoporthoz való tartozásuk vagy politikai véleményük miatt üldöztetéstől tartanak, és akik nem akarnak állami védelmet igénybe venni vagy visszatérni állami és nem állami szereplők részéről ékező üldöztetés miatti félelem, erőszak és fenyegetések miatt.

Koszovóban a visszatérők vonatkozásában a következőképpen tesznek különbséget:

Akik a volt Jugoszlávia területéről érkeznek vissza - **belső menekültek** és koszovói belső menekültek, vagy pedig egy harmadik országból, többnyire Nyugat-Európából. A **belső menekültek visszatérésével és reintegrációjával a Közösségi és Visszatérési Minisztérium** foglalkozik.

A **harmadik országból visszatérők visszafogadása, repatriálással a Belügyminisztérium** hatáskörébe kerültek. A **reintegráció minisztériumok közötti feladat** lett.

A Közösségi és Visszatérési Minisztérium saját stratégiát dolgozott ki a belső menekültekre vonatkozóan.

A **visszaküldés, visszatérés** terén a Koszovóba visszatérőket az alábbi csoportokba sorolják:

a. **Egyéni (nem szervezett) visszatérések**

Olyan személyek akik előzetes megállapodás nélkül térnek vissza,

b. **Támogatott visszatérés**

Az elmenekült személyek egy viszonylag kis csoportjának egyéni kérése alapján a visszatérés előtt, alatt és után kapnak támogatást, általában az illetékes helyhatóság vagy NGO által már létrehozott támogatási program keretében.

c. **Szervezett visszatérés**

A visszatérés tervezett, és minden támogatást megkapnak a visszatérés előtt az adott program célkitűzésének és a pénzügyi forrásoknak megfelelően, – az alapvető szükségletek alapján

d. **Kényszerített visszatérés (deportálás)**

A visszatérés folyamata

Megbeszélést folytattunk Sasa Rasic belügyminiszter-helyettes úrral, Shkodran Manaj igazgató úrral, állampolgárság, menekültügy, és migrációs ügyek, valamint Albert Zeqa igazgató úrral, önkéntes visszatérési ügyek tárgyában, melyekről az alábbiak szerint adtak tájékoztatást

Belügyminisztérium – Állampolgársági, Menekültügyi és Migrációs Főosztály – Visszatérési Osztály

A Főosztályon belül működik a Visszafogadási Osztály, amely szorosan együttműködik más országok koszovói képviseleteivel és az Európai Bizottság Összekötő Irodájával. A szervezeti egység által ellátott feladat azokhoz a kérelmekhez kapcsolódik, melyeket Koszovó kap a koszovói állampolgárokat visszaküldő országoktól. A visszatérési kérelem koszovói állampolgárokra vagy a feltételezhetően koszovói állampolgárokra vonatkozik. Az Osztály feladata ezen információk vizsgálata, azaz, hogy az illető személy koszovói állampolgár-e vagy sem. Az eljárást még a személy visszatérése előtt lefolytatják. A kommunikáció e-mail-rendszeren keresztül zajlik, ilyen módon küldik meg és igazolják vissza az eseteket.

2012. első három hónapjában 580 visszafogadási kérelem érkezett az osztályhoz, és közel ezer személy tért vissza Koszovóba.

Adott személy ellenőrzésének három fázisa van: az első: az Útlevel-kiadási Osztály, adatbázisában keresnek rá a visszatérő adataira, itt ellenőrzik a 2000. után regisztrált személyeket. Ha megtalálják az illető személyt, akkor elküldik a pozitív visszajelzést a küldő országnak.

Ha az első fázisban nincs adat, akkor a Polgári Regisztrációs Hivatalnál folytatódik az eljárás. Ha itt megtalálják az illető személyt, akkor elküldik a pozitív visszajelzést a küldő országnak, ha negatív, azaz nincs adat a személyről, akkor a harmadik fázisban a Közösségi Rendőrség ellenőrzése következik a helyszínen.

A pozitív választ elküldik a visszaküldő országnak. Ritkán fordul elő, hogy a válasz negatív. Felállítanak egy munkacsoportot, melyben a küldő ország követségének képviselője is részt vesz. A munkacsoport a helyszínen folytatja a vizsgáldást.

Az ellenőrzés lefolytatására 28 napos határidő áll rendelkezésre, melyet néha meg kell hosszabbítani.

A visszaküldő ország elküldi a visszafogadási kérelmet, de nem közölnek adatot arra vonatkozóan, hogy milyen a személy egészségügyi állapota. Ez az információ csak később érkezik meg, melyet Koszovóban legelőször az Egészségügyi Minisztériumhoz továbbítanak. Ha további orvosi kezelés szükséges, akkor a Minisztérium kapcsolatba lép az adott kórházzal és a személyt megpróbálják elhelyezni ott.

A Koszovót el nem ismerő országokkal való együttműködés a visszafogadás területén akadálymentesen zajlik. Elmondható, hogy ha visszatérési ügyekre kerül sor, akkor minden ország elismeri Koszovót, hiszen érdekeltek abban, hogy az embereket vissza tudják küldeni Koszovóba.

A Koszovót el nem ismerő országokból származó kérelmeken még az szerepel, hogy az illető személy a Szerb Köztársaságból (Republic of Serbia) származik, de a küldött válaszban már a Koszovói Köztársaság megnevezés áll. Ezt a tényt küldő ország minden probléma nélkül elfogadja.

A reintegráció

2008. év elején a koszovói intézményekhez korlátozottan átkerült az ENSZ Koszovói Átmeneti Közigazgatási Missziója (UNMIK) visszafogadási kompetenciája. Ezután az intézmények fokozatosan átvették a visszafogadás, repatriálás feladatköreit.

A koszovói kormány közvetlen párbeszédet folytatott a visszafogadásról és egyéb repatriációs kérdéssről a visszaküldő országokkal.

2010. július 12-én hatályba lépett a visszafogadásról szóló törvény.

2010-ben a koszovói kormány megkezdte a repatriált személyek reintegrációjával kapcsolatos folyamat elemzését és értékelését, melynek eredményeként ajánlásokat fogalmaztak meg.

- Pénzalap létrehozása a repatriált személyek reintegrációjához
- A hatékony reintegrálási folyamat érdekében az intézmények kapacitásának kiterjesztése
- Az intézmények közti együttműködés javítása
- A visszaküldő országokkal a kommunikáció javítása

A koszovói kormány 2010 tavaszán hagyta jóvá a **repatriált személyek felülvizsgált reintegrációs stratégiáját**. A cél a repatriált személyek részére fenntartható megoldások biztosítása az egészségügy, oktatás, munkavállalás, szociális ellátás, lakhatás terén. Továbbá meghatározták a személyek fogadásának és reintegrációjának intézményi kereteit.

Meghatározták a központi és helyi szintű intézmények szerepét és felelősségét a reintegráció folyamatában. Rögzítésre került a repatriált személyek jogainak támogatása és a koordinációs mechanizmus. A sérülékeny csoportba tartozó személyek kiemelt szerepet kaptak, ide tartoznak az embercsempészet áldozatai, egyszülős háztartások, gondviselő nélküli gyerekek, speciális bánásmódot igénylő gyerekek, idős személyek, fogyatékkal élők és a kisebbségi közösségek is.

A repatriált személyek hatékony reintegrálásának feladatai és a felelősség megoszlik a központi minisztériumok és a helyhatóságok között.

A hazatérők reintegrációjával összefüggő politikák végrehajtása rendezi a központi és a helyi szinten dolgozó tisztviselők eljárását a regisztráció, az egészségügy, az oktatás, a munkavállalás, szociális ellátás, lakhatási és tulajdonnal összefüggő kérdések területén.

A reintegrálás során kulcsszerepet betöltő minisztériumok:

Belügy-, Egészségügy-, Oktatási, Tudományos és Technológiai-, valamint a Környezet- és Területrendezési Minisztérium, melyek mindegyikének saját feladat- és hatásköre van a fenntartható visszatérés és reintegráció terén.

A Belügyminisztérium hatáskörébe tartozik a biztonsági és belügyi területen a törvénykezés és a politikák figyelemmel kísérése és fejlesztése. Jelentős koordináló szerepe van a központi és helyi reintegrációval foglalkozó intézmények között.

Kiemelt szerep jut az Állampolgársági, Menekültügyi és Migrációs Osztálynak és a Polgári Regisztrációs Hivatalnak. A Belügyminisztérium fő feladata - a nemzetközi és emberi jogi egyezményekkel és normákkal összefüggésben - a koszovói állampolgárok visszavétele külföldről, valamint a visszafogadással kapcsolatos dokumentumok és jogszabályok megalkotása.

A statisztikai nyilvántartások vezetése is fontos feladat, mert a reintegrációban résztvevő többi intézmény számára szolgáltatnak elengedhetetlen információkat.

Biztosítják továbbá az okmányokkal nem rendelkező személyek hozzáférését a polgári regisztrációhoz és az okmányokhoz való hozzáféréshez. Ennek érdekében szorosan együttműködik a helyhatósági irodákkal.

A **Munkaügyi és Szociális Minisztérium** a migránsok visszatérése után szociális csomagot nyújt. Ez magába foglalja a szociális támogatást, nyugdíjat, gyermekek, idősök és fogyatékosok támogatását. Minden évben ötezerrel több támogatandó emberre irányozták elő a költségvetést,

A szolgáltatások terén nincs különbség a visszatérők terén, minden támogatandó koszovói állampolgárnak segítséget nyújtanak. A szociális támogatás feltétele a személyazonosító okmányok beszerzése.

A törvény szerint 21 napon belül mindenkinek választ kell kapnia a kérelmére.

A minisztérium munkatársai korábban folyamatosan jelen voltak a reptéren és a határátkelőhelyeken.

Ma már a Munkaügyi és Szociális Minisztériumnak minden helyhatóságban van irodája.

Becsült adatok szerint 2011-ben közel ötezer önkéntes és közel két és félezer kényszerített visszatérő volt. A minisztérium szolgáltatásait a támogatott önkéntes visszatérési programokban résztvevő személyek is igénybe veszik.

Az Egészségügyi Minisztérium feladata a hazatérő személyek reintegrációjával kapcsolatban a repatriált személyek egészségügyi rendszerbe való integrálása, az egészségügyi ellátás biztosítása. Szükség esetén biztosítja a visszatérő személyek hazaérkezés utáni azonnali ellátását.

Az Önkormányzati Igazgatási Minisztérium biztosítja a visszatérők Koszovóba érkezése utáni elhelyezését, lakhatását, felel a lakhatás megoldásáért.

A lakhatással kapcsolatban 3 féle lehetőség van a „Speciális lakhatási programról szóló törvény” alapján

1. A helyhatóságok kötelesek 3 éves lakhatási programot kidolgozni a minisztérium finanszírozásában
2. A hazatérő személyek tulajdonában lévő földterületen házak építése, újjáépítése
3. A Koszovói Tulajdoni Ügynökség által kezelt bérleti rendszeren keresztül biztosítani a lakhatást.

Az Oktatási, Tudományos és Technológiai Minisztérium a reintegrációval kapcsolatban biztosítja, hogy minden hazatelepített gyermek megfelelő információhoz jusson az elérhető oktatási lehetőségekről és szolgáltatásokról és integrálódjék az oktatási rendszerben. Ennek érdekében speciális programokat fejlesztenek, anyanyelvi képzés, felzárkóztatás stb. terén.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a kisebbségi közösséghez tartozó gyermekek iskolába járására.

A Közösségi és Visszatérési Minisztérium központi állami szereplő, a belső menekültekért felel. Fontos az emberi jogok betartása és az emberi méltóság megőrzése. Koszovó minden belső menekültet visszafogad, aki Koszovó területén élt és az 1998/99-es háború idején ment el. Szervezett és egyéni visszatérésekkel is foglalkoznak.

2005 januárjában hozták létre egy UNMIK rendelet alapján. Kidolgoztak egy stratégiát 2009 - 2013 közötti időszakra, melyben meghatározták a fő célkitűzéseket. Ezek a szilárd közösség, fenntartható visszatérés és a lakóhelyüket elhagyó, hazájukat kényszerűségből elhagyók reintegrációja, a közösségek gazdasági reintegrációja. Minden koszovói állampolgárnak joga van a visszatéréshez és minden támogatást meg is adnak, de vannak prioritást élvező csoportok.

Az első két csoportba a háború idején felállított két típusú belső menekült kategória tartozik:

1. a Jugoszlávia területén (IDP)
2. Koszovón belül (IIDP)
3. akik alapvető humanitárius segítségre szorúlnak (pl. a házuk teljes mértékben megsemmisült a háborús konfliktus idején)
4. spontán visszatérők, akik pénzügyi támogatásra szorúlnak

2011-ben 1500 támogatási kérvény érkezett hozzájuk és 2200 ember tért vissza, a legtöbben Szerbiából, Montenegróból és Macedóniából.

A procedúra: a támogatást igénylő családoknak ki kell tölteniük egy visszatérési nyomtatványt, ennek alapján regisztrálják őket, mint támogatást kérők. Be kell mutatniuk a személyi kártyájukat, ezzel igazolják, hogy belső menekültek (a UNHCR zöld kártyát adott azoknak, akik Macedóniában, Szerbiában, Montenegróban voltak). Tanúsítványt kell bemutatniuk a saját tulajdonukról, adóigazolás és személyi igazolvány másolata is szükséges, vagy a születési anyakönyvi kivonat.

A visszatérőket regisztrálják és a szükséges információkat egy központi adatbázisban tárolják. Ehhez az adatbázishoz minisztérium és a helyhatóságok visszatérőkkel foglalkozó munkatársai férnek hozzá. A visszatérők két hónapon belül kapnak tájékoztatást a támogatási formáról, lehetőségről vagy az elutasításról.

Ha támogatásban részesülnek, akkor elindul a visszatérési eljárás, mely kb 3-4 hónap, az egyéni körülményektől függően. A visszatérés vonatkozásában a következő területekre helyezik a hangsúlyt: gazdasági helyzet, közszolgáltatásokhoz való hozzáférés, társadalmi-gazdasági feltételek, egészségügyi ellátás, oktatási rendszer.

A lakhatással kapcsolatban megállapítják az eredeti lakóhelyet, de máshová is költözhetnek, ha ott biztosítani tudják a feltételeket és a visszatérő azt elfogadja.

Vannak olyanok is akik nem igényelnek segítséget, de ennek ellenére kaphatnak kisebb kiegészítő támogatást.

Feladatuk ellátása során együttműködnek a helyhatósági közgyűlésekkel és a Közösségi és Visszatérési Irodákkal.

A visszatérők szükségleteinek felmérésére van egy kritériumlista, a beérkező kérelmeket ennek alapján vizsgálják meg. A tényleges lakóhely szerinti helyhatóság pedig a körülményeket és a támogatási lehetőségeket vizsgálja a helyszínen.

A tavalyi költségvetés 7,5 millió euró volt. Ebből az összegből 1,1 millió euróból 50-60 ház újjáépítésében vettek részt és 53 lakás építésében adtak közvetlen támogatást, Gracanicában 40 lakás építésében, továbbá infrastrukturális beruházásokat is végeztek.

Budapest, 2012. június 15.

A beszámolóban szereplő képek a tanulmányút során készültek.